

Een openbaar Register Nevenfuncties

Minister Plasterk wil bevorderen dat elke universiteit een openbaar register van de nevenfuncties van haar hoogleraren bijhoudt (De Volkskrant 14/4/2008). Hij wil dus dat ze hun eigen gedragscode serieus nemen.¹ De Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening zegt immers: 'De wetenschapsbeoefenaar laat zich bij zijn wetenschappelijke activiteiten leiden door geen ander belang dan het wetenschappelijk belang. Hij is altijd bereid zich daarvoor te verantwoorden. (...) Iedere universiteit registreert [daartoe] de voor de wetenschapsuitoefening relevante nevenfuncties van zijn werknemers. Dit register is bij voorkeur openbaar. Iedere aan een universiteit verbonden wetenschapsbeoefenaar stelt een actueel overzicht van zijn nevenfuncties ter beschikking ten behoeve van [deze] registratie.' In dit verband wordt onder wetenschapsbeoefening verstaan: 'wetenschappelijk onderwijs en onderzoek aan alle universiteiten in Nederland.'

Dat is nogal een inbreuk op je privacy! Is het middel (een openbaar register) niet wat fors uitgevallen gezien de doelen die in het spel zijn (bevordering van de onafhankelijkheid van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek)? Om die vraag te beantwoorden, is het nuttig naar enkele andere beroepsgroepen te kijken van wie de nevenfuncties openbaargemaakt worden:

- Rechterlijke ambtenaren zijn verplicht hun 'betrekkingen buiten het ambt' te melden ter opname in een register dat voor het publiek ter inzage ligt (WVRA art. 44). De nevenfuncties van rechters zijn ook op Rechtspraak.nl te raadplegen.² Doel is de onafhankelijkheid van de rechtspraak te borgen (vrouwe Justitia met blinddoek); men denke ook aan de mogelijkheid rechters te wraken wegens vooringenomenheid of belangenverstremgeling.
- Publieke ambt dragers (bestuurders en volksvertegenwoordigers) behoren het algemeen belang te dienen en verantwoorden zich daarom in een openbaar register over mogelijke bronnen van belangenverstremgeling.³ Zie bijvoorbeeld de registers betreffende de leden van de Tweede Kamer.⁴

Openbaarmaking van betaalde en onbetaalde nevenfuncties draagt dus bij aan de handhaving van professionele en ambtelijke integriteit. Zo wordt ook van wetenschappelijk onderzoekers geëist dat ze onkrekbaar zijn in hun zoeken naar waarheid en dat ze hun onderzoeksopzet en -uitkomsten niet laten beïnvloeden door eigenbelang of door belangen van derden.⁵ Een openbaar register van nevenfuncties stimuleert de professionele gewetensfunctie en bevordert processen van 'sociale controle' door collega-onderzoekers en afnemers. Door het aanmelden van betaalde en onbetaalde nevenfuncties in een openbaar register bevestigen onderzoekers hun streven om integer te handelen. Daarmee doen ze een soort gelofte:

1. Ik beloof mijn werk op integere wijze uit te voeren, mezelf in mijn privébelangen weg te cijferen en derden niet onterecht te bevor- of benadelen. Mocht u mij ervan verdenken of erop betrappen dat ik deze belofte niet nakom, dan mag u mij daar persoonlijk en publiekelijk op aanspreken. Ik ben te allen tijde bereid me daarvoor te verantwoorden en zal de consequenties daarvan dragen. Ik wil in mijn handelen zelfs elke schijn vermijden dat ik inbreuk zou maken op mijn professionele integriteit.

Wat het belang van zo'n openbaar register betreft, denkt men vooral aan het universitaire *onderzoeksbedrijf*: de belangen van de wetenschap moet beschermd worden tegen de invloed van belangengroepen en tegen vooringenomenheid van de onderzoeker zelf. Maar hoe zit 't met het universitaire *onderwijsbedrijf*? Ook in die context is er alle reden om het streven naar integriteit uitdrukkelijk te bevestigen. Bijvoorbeeld in hun rol examinator staan docenten aan allerlei verleidingen op het gebied van bevoordeling en discriminatie bloot. Maar een openbaar register kan in het onderwijsbedrijf tevens bijdragen aan de borging van een tweede gelofte:

2. Ik beloof studenten op integere wijze te introduceren in mijn vakgebied, bij mijn presentatie van de stof evenwichtig recht te doen aan de verschillende theorieën en opvattingen die over een onderwerp bestaan, helder onderscheid te maken tussen algemeen aanvaarde wetenschappelijke opvattingen en mijn persoonlijke ideeën en overtuigingen, en elke vorm van propaganda of indoctrinatie achterwege te laten.

In het kader van deze tweede belofte is het eigenlijk niet genoeg dat docenten hun betaalde en onbetaalde nevenfuncties openbaren. Ook andere personalia kunnen immers in dat verband relevant zijn, zoals het lidmaatschap van verenigingen, kerkgenootschappen en politieke partijen, en de opleidingen en cursussen die de betrokkene gevolgd heeft. Maar daarmee stuiten we wederom op de vraag: is dat niet een te grote inbreuk op de privacy?

't Is maar hoe je het bekijkt. Is het belangrijk dat biologiestudenten van hun docent weten dat hij of zij

lid is van een beweging die de Intelligent Design theorie propageert? Moeten psychologiestudenten weten dat hun docent is opgeleid tot psychoanalytisch therapeut? Is het belangrijk dat medische studenten weten dat de hoogleraar lid is van de Vereniging tegen de Kwakzalverij? Heeft een farmaciëstudent die een afstudeeronderzoek wil doen naar anticonceptiemethoden er recht op te weten dat zijn voorbestemde begeleider een adviesrelatie heeft met Organon of lid is van de Koninklijke Vereniging Homeopathie?

Het zou al een stap in de richting zijn als onderwijsinstellingen in het kader van hun integriteitsbeleid de docenten en onderzoekers zouden stimuleren *vrijwillig* een persoonlijke webpagina in te richten waarin ze jegens collega's en studenten opening van zaken geven over hun geloofsbriefjes en over bindingen waardoor hun professionele integriteit in voorkomende gevallen op de proef zou kunnen worden gesteld. In de trant van:

In het kader van het universitaire integriteitsbeleid, meen ik melding te moeten maken van de volgende nevenfuncties, lidmaatschappen en dergelijke:

Wes Holleman

weblog onderwijs 16-4-2008

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ http://www.knaw.nl/pdf/Nederlandse_Gedragscode_Wetenschapsbeoefening.pdf (2004). Zie ook het antwoord d.d. 28/1/2008 van minister Plasterk op kamervragen inzake bijverdiensten van hoogleraren en onderzoekers, URL: <http://www.minocw.nl/documenten/1211.pdf>

² <http://namenlijst.rechtspraak.nl/>

³ http://www.integriteitoverheid.nl/handreikingen/handreiking_1 (<http://www.integriteitoverheid.nl/contents/library/32/handreikingintegriteitpolitiekeambtsdragersgemeentenprovinciesenwaterschappenjanuari2007.pdf>)

⁴ http://www.tweedekamer.nl/kamerleden/openbare_registers/index.jsp

⁵ http://www.knaw.nl/cfdata/publicaties/detail.cfm?boeken__ordernr=20011082;
http://www.knaw.nl/cfdata/publicaties/detail.cfm?boeken__ordernr=20041076